

Azərbaycan diplomatiyasının Soçi zəfəri

Qarabağ münaqişəsinin başa çatdığı bütün müzakirə formatlarında qəbul edilir

Oktyabrın 31-də Soçidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rusiya Prezidenti Vladimir Putin və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ilə görüşünün nəticələri respublikamızın növbəti siyasi-diplomatik uğuru oldu. Belə ki, budəfəki Soçi görüşü və yekunda imzalanan bəyanat da göstərdi ki, Azərbaycan Vətən müharibəsindən sonra yaranmış yeri reallıqlardan irəli gələrək maraqlarını qətiyyətli təmin edir.

İrəvanın öhdəliklərini yerinə yetirməkdən başqa yolu yoxdur

Xatırladaq ki, Vətən müharibəsindən sonra, daha dəqiq desək 2021-ci ildən başlayaraq həm Rusiya Prezidentinin vasitəçiliyi, həm də Brüssel formatında bir neçə dəfə üçtərəfli görüş keçirilib. Bu görüşlərin əksəriyyətində əldə olunan razılaşmaların hər biri regionda yaranmış reallıqların məzmununa uyğun olub. Yəni Azərbaycan istər sərhədlərin delimitasiyası, istərsə də münasibətlərin normallaşdırılması ilə bağlı hər bir görüşdə öz maraqlarını təmin edib. Düzdür, görüşdə əldə olunan razılaşmaların realizə olunması ilə bağlı Ermənistanın ənənəvi qeyri-konstruktivliyi səbəbindən irəliləyiş olmasa da, Azərbaycan öz qətiyyəti ilə İrəvanı öhdəliklərini yerinə yetirməyə məcbur edir.

Oktyabr ayında Praqada əldə olunan razılaşmalar da deyilənlərin təsdiqi sayıla bilər. Məhz Praqada keçirilən görüşdə Ermənistanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması ölkəmizin Vətən müharibəsindən sonra mühüm siyasi qələbəsi kimi tarixə düşdü. Praqada əldə olunan razılaş-

malar həm də ona işarədir ki, Ermənistanın üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməkdən, münasibətləri normallaşdırmaqdan başqa yolu yoxdur. Bunun əksi Ermənistanın tamamilə məhvi deməkdir.

44 günlük müharibədə Qarabağ münaqişəsinə son qoyulub. O cümlədən Ermənistanın və onun təəssübkeşlərinin iddia etdiyi status məsələsi də tarixin arxivinə göndərilib. Hansısa statusdan söhbət belə gedə bilməz. Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda yaşayan ermənilərlə bağlı məsələ ölkəmizin öz daxili işidir. Prezident İlham Əliyev oktyabrın 6-da Praqada Azərbaycan televiziyası kanallarına müsahibəsində bununla bağlı deyib: "...Bir şeyi artıq bütün dünya ictimaiyyəti açıq dərk edir ki, Qarabağ Azərbaycanıdır! Bunu biz hər dəfə deyirdik, işğal dövründə, müharibə dövründə, müharibədən sonra. Bu gün dünya birliyi bu həqiqəti artıq nəinki dərk edir, həm də bunu tələffüz edir. Qarabağda yaşayan ermənilər, - mən bunu dünən Ağdamda demişəm, - bizim vətəndaşlarımızdır və onların taleyini, onların gələcək həyatını biz hər hansı bir ölkə ilə müzakirə etmək fikrində deyilik, o cümlədən Ermənistanla. Bu, bizim daxili işimizdir".

Bəli, artıq Qarabağ münaqişəsinə son qoyulub, status məsələsi birdəfəlik tarixin arxivinə göndərilib. Təsədüfi deyil ki, Brüssel formatında keçirilən görüşlərdə heç vaxt hazırda Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti olduqları ərazilərimizdə yaşayan ermənilərin statusu müzakirə olunmayıb. Heç "Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" ifadəsi də işlədilmir. Müzakirələrin əsas mövzuları Ermənistanın öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi, sərhədlərin delimitasiyası, münasibətlərin normallaşdırılması, sülh müqaviləsinin imzalanmasıdır.

Azərbaycanın təklifləri və təşəbbüsləri prioritetdir

Praqa formatında əldə olunan razılaşmalar, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılmasına dair təşəbbüslər Soçi görüşündə də təsdiq olundu. Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin görüşündə İlham Əliyev bir daha deyib: "Qarabağ münaqişəsi artıq tarixdə qalıb. O, iki il bundan əvvəl həll edilib. Buna görə də bu baxımdan burada praktiki olaraq müzakirə edilməli məsələ yoxdur".

Azərbaycan Qarabağ mövzusunda danışıqlar və ya müzakirələr aparmır. Təsədüfi deyil ki, Soçidə imzalanan üçtərəfli Bəyanatda da Qarabağın adı çəkilmir, hansısa status məsələsindən söhbət getmir. Məsələn, bəyanatın ikinci abzasında deyilir: "Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin kompleks şəkildə normallaşdırılması, sülhün, sabitliyin, təhlükəsizliyin və Cənubi Qafqazın davamlı iqtisadi inkişafının təmin edilməsi naminə göstərilən bütün razılaşmalara dönmədən riayət edilməsinə sadıq olduğumuzu təsdiq etdik. Qalan məsələlərin, o cümlədən humanitar məsələlər blokunun təxirə salınmadan həllinə yönəlmiş əlavə səylər göstərmək barədə razılaşdıq".

Göründüyü kimi, Brüssel formatında olduğu kimi, Soçidə də müzakirələr Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılmasından gedir, həm də kompleks şəkildə. Sənədə əsasən, tərəflər güc tətbiq etməkdən və ya onu tətbiq etməklə hədələməkdən çəkinmək və bütün problemlə məsələləri BMT Nizamnaməsinə və 1991-ci il Alma-Ata Bəyannaməsinə uyğun olaraq suverenliyin, ərazi bütövlüyünün və sərhədlərin toxunulmazlığının qarşılıqlı tanınması əsasında müzakirə və həll etmək barədə razılığa gəliblər. Bu bənd göstərir ki, Ermənistan Praqada

da imza atdığı razılaşmanı, yəni Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını Soçidə bir daha təsdiq etdi.

Bəyanatın bəndlərindən biri isə belədir: "Regionda davamlı və uzunmüddətli sülhə nail olmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında sülh müqaviləsi bağlanmasına fəal hazırlaşmağın vacibliyini vurğuladıq. Mövcud işlənən təkliflər əsasında məqbul həll yollarının axtarışını davam etdirmək barədə razılaşdıq. Rusiya Federasiyası buna hər vasitə ilə kömək göstərəcək". Burada qeyd olunan mövcud təkliflər Azərbaycanın irəli sürdüyü və bundan əvvəl Brüssel görüşlərində Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsinin hazırlanması ilə bağlı müzakirələrdə əsas kimi götürülən 5 prinsipdir.

Soçidə Vladimir Putinlə görüşdə Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan Ermənistanla münasibətlərin normallaşmasının əsası olmalı 5 əsas prinsip irəli sürüb. Dövlətimizin başçısının qeyd etdiyi kimi, bunlar beynəlxalq hüququn fundamental prinsipləridir və bu əsasda normallaşmaya nail olmaq mümkündür.

Beləliklə, Brüssel formatında olduğu kimi, Soçi görüşündə də Azərbaycanın təklifləri və təşəbbüsləri prioritetdir. Bu görüş bir daha təsdiq etdi ki, Prezident İlham Əliyev Vətən müharibəsindən sonra yaratdığı reallıqların məzmununa uyğun olaraq ölkəmizin milli mənafələrinin reallaşmasının bütün siyasi müstəvilərdə və müzakirələrdə təmin edir. Artıq bütün siyasi platformalarda Qarabağ münaqişəsinin başa çatdığı, bu ərazidə yaşayan ermənilərin məsələsinin isə Azərbaycanın daxili işi olduğu qəbul edilir.

*Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"*